

Creatures at rest

ALICE VAN DER WIELEN - HONINCKX

Bewegen buiten de tijd

Bas Blaasse
Gezien op 18 november 2021
Museum M, Leuven
In het kader van het Playground Festival

Drie vrouwen bewegen traag en organisch over een ronddraaiend podium, maar de titel zaait twijfel of we wel kijken naar mensen. ‘Creatures at rest’ heet de performance van Alice Van der Wielen-Honinckx. Of is het een installatie? Zijn het levende standbeelden of misschien etalagepoppen? Hun handelingen zijn zo langzaam dat je soms bijna vergeet dat er iets verandert. Het geeft je de wat bevreemdende indruk dat je naar een soort video-installatie kijkt. Zonder begin of einde, trekken de drie vrouwen je langzaam in een intense kijkervaring waarin je elke tijdsdimensie uit het oog verliest.

18 NOVEMBER 2021

In een lange witte hal van Museum M staat tegen de linker muur een ronddraaiend, cirkelvormig platform van hout. De constructie bestaat uit witgeschilderde planken en platen, die steunen op wieltjes die net iets groter zijn dan die van een winkelkar. Er ligt een vilten kleed op, beschilderd met uitvergrote handen die elkaar raken, in heldere kleuren. De drie performers kruipen op blote voeten over dit kleed. Hun kleren passen erbij: oranjerood, zachtroze, groen, blauw. Een vrouw draagt een broek met een zebraprint. Het oogt lieflijk en zacht.

Eigenlijk kan je wat de vrouwen doen zelfs geen kruipen noemen, want hun bewegingen zijn zo minuscuul dat je ze bijna niet gewaarwordt. Alsof je een video bekijkt waarvan elk frame een paar seconden blijft staan. Het lijkt alsof ze ontwaken zonder zich er helemaal van bewust te zijn. Ze kijken elkaar niet aan en maken geen contact met de bezoekers. Maar ze maken wel contact met elkaar, lichamelijk. De ene streelt de andere, een been vouwt zich om een middel heen.

Soms lijkt het contact sensueel en opzettelijk, maar vaker heb ik het gevoel dat ik kijk naar de onbewuste bewegingen van organismen die zich ophouden in de donkere diepten van de oceanen. Of eerder nog naar een microscopische opname van een amoebe. Niet echt natuurlijk. Er zitten drie mensenlichamen voor me. Dat blijkt vooral als er dan toch iemand eindeloos traag overeind komt en gaat staan. Maar hun samenspel van bewegingen lijken doelloos, ik heb het gevoel alsof ik kijk naar willekeurige vorm- en bewegingsovergangen in eencelligen.

Je zou het een installatie kunnen noemen, of een dynamisch sculptuur. Anders dan een performance die een duidelijke tijdsafbakening heeft, kun je hier langslopen zoals je langs een schilderij of een video-installatie loopt, Bankjes en kussens nodigen uit om te blijven hangen, maar je bent vrij om te blijven kijken zolang je wilt. Het is stil zoals het stil is in een museumzaal. Je hoort enkele stemmen van ver echoën door het gebouw, voetstappen op het ritme van artistieke bezinning. Het duurt ongeveer vier minuten, iets meer, voordat het platform helemaal rond is. Dat is langzaam voor een plateau met een diameter van hooguit drie meter, zo niet minder.

Alleen de verandering doet je beseffen dat er eerst wel -of geen- geluid te horen was

Af en toe doorbreekt een soundtrack deze stilte. Dromerige muziek, echo's van een onderwaterwereld. Atmosferische geluiden die net zo kalm zijn als de bewegingen die ze begeleiden. De wisselingen van het geluid creëren een subtiel effect, geen echte verrassing. Het is vergelijkbaar met een achtergrondgeluid dat plotseling verdwijnt, waarvan alleen de verandering je doet beseffen dat er eerst wel -of geen- geluid te horen was.

Op de een of andere manier verschuift deze constellatie van lichamen toch meer dan je je bewust bent. Als je een sculptuur op een draaiend voetstuk zou zetten, kan het de indruk wekken dat het zelf beweegt. Niet omdat het beeld inderdaad beweegt doordat de ondergrond ronddraait. Maar omdat het perspectief, je blikveld, veranderingen biedt, ook al blijf je stil, ook al is je positie onbeweeglijk. Zoals in de video-installatie 'Static' (2009) van Steve McQueen. Een helikopter cirkelt om het vrijheidsbeeld in New York heen. De camera zoomt in en uit, en door de omtrekkende beweging lijkt er beweging in het onderwerp zelf te ontstaan, ook omdat de achtergrond voortdurend verandert. Het is de illusie van beweging waar je als immobiele toeschouwer door wordt meegenomen.

Hier gebeurt iets soortgelijks met deze drie standbeeldachtige figuren. Of zijn het etalagepoppen? De uitwerking is niet helemaal dezelfde als in 'Static', maar het effect dat 'Creatures at rest' sorteert is wel analoog. Ook al verplaatsen de vrouwen zichzelf, dan herken je dat toch nauwelijks op die manier. Je merkt uiteraard dat ze van positie veranderen, maar vergeet dat na een poos ook weer bijna. Het is alsof je naar een video van een standbeeld kijkt, en je op een gegeven moment realiseert dat, ook al lijkt het standbeeld te bewegen, het in feite een illusie is. Alleen is dat in 'Creatures at rest' natuurlijk niet het geval. Hun bewegingen zijn aanzetten, trekken die deze sensatie van onbeweeglijke beweging versterken, alsof de manoeuvres en minuscule handelingen die je waarneemt in feite een hersenspinsel is.

Je verliest de bewegingen uit het oog op dezelfde manier waarop je de tijd uit het oog kan verliezen. Dat komt wellicht door de combinatie van de intense

traagheid, een aanwezigheid die een zeer lage vorm van bewustzijn oproept, en de dromerigheid van de muziek die nu en dan klinkt en een biologerende uitwerking heeft als een kampvuur, maar minder warm, minder intens, intiemer.

Er zijn kleine elementen die toch een soort van begin en einde suggereren, wanneer ze bijvoorbeeld één voor één van het podium stappen. Telkens accentueert dat abrupt hun aanwezigheid. Ze trekken dan hun schoenen aan en lopen weg van het podium met eenzelfde kalmte, ook al zijn hun stappen reuzensprongen in vergelijking met de houdingen op het plateau. Als ze allemaal zijn vertrokken, blijft het platform draaien in een leegte van de voelbare afwezigheid van een optreden dat een spoor achterlaat. Zoals de veranderingen van de soundtrack je doen beseffen dat je een uur lang hebt gekeken naar het drietal. Dan lijkt het afwezige contact tussen toeschouwer en performer hier daarin te bestaan dat hun aanwezigheid mij in een haast identieke rust heeft gebracht. Eentje waarin ik afdwaal in een gedachteloos, instinctief universum van lichamelijke waarnemingen.